

บทที่ 3

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “บทบทวนเรื่องการเมืองภาคพลเมือง” (The Chapter of Literature review of Civil Politics) มีวิธีการดำเนินการวิจัยดังนี้

1. วิธีการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “บทบทวนเรื่องการเมืองภาคพลเมือง” เป็นการศึกษาแบบผสมผสาน (Mixed Methods) ระหว่างการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) กับการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยเน้นการวิจัยเอกสารเป็นหลัก และการวิจัยเชิงคุณภาพเป็นการวิจัยเสริม

ผู้วิจัยได้แบ่งวิธีการดำเนินการวิจัยออกเป็น 2 ส่วน คือ

1) การศึกษาวิจัยเอกสาร (Documentary Research) เป็นการศึกษาข้อมูลเอกสารต่าง ๆ ได้แก่ เอกสารวิชาการในส่วนของแนวคิด ทฤษฎี ผลงานวิจัย บทความเชิงวิชาการ ที่เกี่ยวข้องกับ การเมืองภาคพลเมือง

2) การศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เพื่อเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants)

2. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants)

ผู้วิจัยใช้ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) เพื่อการตรวจสอบยืนยันข้อมูลเชิงพื้นที่กับ ทฤษฎีหรือผลงานวิจัยที่ค้นพบ ว่าทฤษฎีและผลงานวิจัยที่ค้นพบกับการปฏิบัติจริงหรือข้อมูลเชิงพื้นที่ หรือข้อมูลภาคปฏิบัติเป็นไปในทิศทางเดียวกันหรือขัดแย้งหรือตรงกันข้าม โดยผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) คือ NGOs, นักสิทธิมนุษยชน และแกนนำของชาวบ้านที่ขับเคลื่อนเรื่องการเมือง ภาคพลเมือง จำนวน 3 คน ได้แก่

1) NGOs. (Non Government Organizations) คือ นายประยงค์ ดอกลำไย อนุกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ด้านสิทธิชุมชน คณะกรรมการประสานงานจัดให้มีโฉนดชุมชน (ปจช.) ที่ปรึกษาขบวนการประชาชนเพื่อสังคมที่เป็นธรรม และที่ปรึกษาสหพันธ์เกษตรกรภาคเหนือ (สกน.)

2) นักสิทธิมนุษยชน คือ นางอรนุช ผลบุญโญ นักสิทธิมนุษยชน และเลขานุการเครือข่าย ปฏิรูปที่ดินภาคอีสาน (คปอ.)

3) แกนนำของชาวบ้านที่ขับเคลื่อนเรื่องการเมืองภาคพลเมือง คือ นายปรีชา เดชบุญ เลขานุการประธานสภาองค์กรชุมชนจังหวัดเพชรบูรณ์

3. เครื่องมือการวิจัย

ผู้วิจัยใช้เครื่องมือของการวิจัยหลากหลายเครื่องมือ ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

3.1 ตัวผู้วิจัย โดยผู้วิจัย ได้ทำการเอกสาร (Documentary Research) ซึ่งเป็นวิธีดำเนินการวิจัยหลัก รวมทั้งผู้วิจัยได้ทำการนัดหมายกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ก่อนเข้าไปทำการสัมภาษณ์ ในการนัดหมายเพื่อทำการสัมภาษณ์นั้น ผู้วิจัยคำนึงถึงวัน เวลา และสถานที่ที่ผู้ให้สัมภาษณ์แต่ละกลุ่มคนสะดวกและพร้อมที่จะให้สัมภาษณ์

3.2 แบบสัมภาษณ์ (Interview guide) โดยมีแนวประเด็นคำถามของแบบสัมภาษณ์ที่ต้องใช้สัมภาษณ์กับผู้ให้ข้อมูลหลัก (key informants) ดังนี้

คำถามเกี่ยวกับรูปแบบการเคลื่อนไหวยการเมืองภาคพลเมือง

1. หลังจากชาวบ้านประสบปัญหาในพื้นที่ของตน ชาวบ้านได้เริ่มต้น “วิธีการร้องทุกข์” อย่างไร โปรดอธิบาย
2. ชาวบ้านมีวิธีการตรวจสอบการทำงานของเจ้าหน้าที่ (ตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ) ในการแก้ไขปัญหาให้ตนเองอย่างไร โปรดอธิบาย
3. ชาวบ้านมีวิธีการทักท้วง หรือการประท้วงต่อหน่วยงานหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ/เอกชน ที่ปฏิบัติต่อตนเองอย่างไม่ยุติธรรมอย่างไร โปรดอธิบาย
4. ชาวบ้านมีวิธีการร่วมมือกันแก้ไขวิกฤติแต่ละครั้ง อย่างไร โปรดอธิบาย
5. ชาวบ้านการแสดงออกโดยชัดเจน (วิธีการอารยะขัดขืน) ต่อเจ้าหน้าที่รัฐ หรือคู่กรณี อย่างไร โปรดอธิบาย
6. มีวิธีการสานเสวนาหาทางออกกันอย่างไร ใช้ใครหรือหน่วยงานใดมาร่วมสานเสวนาด้วยบ้าง
7. ท่านเห็นว่าความสามารถในการเจรจาต่อรองของชาวบ้านกับหน่วยงานของรัฐหรือคู่กรณี ขึ้นอยู่กับสิ่งใดบ้าง

คำถามเกี่ยวกับการเมืองภาคพลเมืองในกระบวนการนโยบาย

1. ปัจจุบัน ขบวนการแก้ไขปัญหาในระดับนโยบาย กระทำกันอย่างไรบ้าง โปรดอธิบาย
  2. การเมืองภาคพลเมืองในปัจจุบัน เป็นการต่อสู้เพื่อการแก้ไขปัญหาเรื่องใดกันบ้าง
- โปรดอธิบาย

3.3 ขั้นตอนในการสร้างเครื่องมือและการหาคุณภาพเครื่องมือ

3.3.1 ออกแบบแนวประเด็นการสัมภาษณ์ เพื่อใช้ในการสัมภาษณ์ โดยแนวประเด็นการสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้นจะเป็นแบบไม่มีโครงสร้าง โดยลักษณะแบบสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง ผู้วิจัยสามารถปรับคำถามให้ยืดหยุ่นตามสถานการณ์ เพื่อให้ได้ข้อมูลจริงภายใต้กรอบเป้าหมายที่กำหนดไว้ หรือได้ข้อมูลมากกว่ากรอบเป้าหมายกำหนดไว้ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

3.3.2 นำแนวประเด็นการสัมภาษณ์เชิงลึกไปให้ผู้เชี่ยวชาญด้านระเบียบวิธีวิจัย ตรวจสอบความถูกต้องเหมาะสม เพื่อหาคุณภาพของเครื่องมือพร้อมทั้งปรับปรุงแก้ไขอย่างเหมาะสมตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญและความเห็นพ้องของผู้วิจัย

3.3.3 นำแนวประเด็นการสัมภาษณ์ ไปใช้เก็บข้อมูลภาคสนาม โดยผู้วิจัยทำการสัมภาษณ์กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ทั้ง 3 คน ทางโทรศัพท์

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 การเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร (Documents Analysis) เอกสารที่ผู้วิจัยนำมาใช้ในวิเคราะห์ประกอบการวิจัยครั้งนี้ คือ หนังสือ บทความวิชาการ เอกสาร รายงานการวิจัย วิทยานิพนธ์ ดุษฎีนิพนธ์ กฎหมาย ระเบียบ และวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับการเมืองภาคพลเมือง

4.2 การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) จำนวน 3 คน คือ

1) NGOs. (Non Government Organizations) คือ นายประยงค์ ดอกคำไย อนุกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ด้านสิทธิชุมชน คณะกรรมการประสานงานจัดให้มีโฉนดชุมชน (ปจช.) ที่ปรึกษาขบวนการประชาชนเพื่อสังคมที่เป็นธรรม และที่ปรึกษาสหพันธ์เกษตรกรภาคเหนือ (สกน.)

2) นักสิทธิมนุษยชน คือ นางอรนุช ผลภิญโญ นักสิทธิมนุษยชน และเลขานุการ เครือข่ายปฏิรูปที่ดินภาคอีสาน (คปอ.)

3) แกนนำของชาวบ้านที่ขับเคลื่อนเรื่องการเมืองภาคพลเมือง คือ นายปรีชา เดชบุญ เลขานุการประธานสภาองค์กรชุมชนจังหวัดเพชรบูรณ์

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยจะทำการตรวจสอบข้อมูลที่เก็บมาให้ครบถ้วนตามเนื้อหา วัตถุประสงค์ของการวิจัยด้วยแนวคิดหลักสามเส้า (Triangulation) (Denzin & Lincoln, 2000, pp.443-444; สุรางค์ จันทวานิช, 2548, หน้า 129-130 อ้างถึงในวุฒิพงศ์ บัวชัย, 2559: 162-163) ก่อนการวิเคราะห์ข้อมูลซึ่งผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลตามลักษณะของข้อมูลและเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลการวิจัย ดังนี้

5.1 ถ้าลักษณะของข้อมูล คือ เอกสาร ผู้วิจัยจะใช้วิธีวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) (จุฬพล หนีพานิช, 2550 : 434-445; สุรางค์ จันทวานิช, 2548: 144-152 อ้างถึงในวุฒิพงศ์ บัวชัย, 2559: 162-163) ซึ่งการวิเคราะห์เนื้อหาจะเป็นการวิเคราะห์เนื้อหาจากเอกสารโดยมุ่งหาคำ (word) หรือข้อความในเอกสารที่ตอบคำถามการวิจัยหรือตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัย ซึ่งเหมาะที่จะใช้วิธีการวิเคราะห์นี้กับการวิเคราะห์เอกสาร

5.2 ถ้าเครื่องมือในการเก็บข้อมูล คือ ตัวผู้วิจัย แบบสัมภาษณ์ (Interview guide) โดยเก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์เชิงอุปนัย (Inductive Analysis) (จุฬพล หนีพานิช, 2550: 445-457; สุรางค์ จันทวานิช, 2548: 131-133 อ้างถึงในวุฒิพงศ์ บัวชัย, 2559: 162-163) และการวิเคราะห์เชิงพรรณนา (Descriptive Analysis) (จุฬพล หนีพานิช, 2550:430-432 อ้างถึงในวุฒิพงศ์ บัวชัย, 2559: 163) ในการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์แบบอุปนัยเป็นการนำเอาข้อมูลที่ได้มาจากการเก็บข้อมูลภาคสนาม “มาลด” หรือ “ตัดทอน” เพื่อให้ได้ประเด็นจากการศึกษามีความชัดเจน ซึ่งจะทำให้การบันทึกข้อสรุปเป็นระยะๆ จากทุกครั้งที่ทำการเก็บข้อมูลภาคสนาม ก่อนที่ผู้วิจัยจะทำการวิเคราะห์ภาพรวมซึ่งการวิเคราะห์แบบ

อุปนิสัยจึงเหมาะสมอย่างมากกับการวิเคราะห์ข้อมูลภาคสนามของการวิจัยครั้งนี้ ในส่วนของการวิเคราะห์เชิงพรรณนา ผู้วิจัยตระหนักถึงการพรรณนาเล่าเรื่องราวการเข้าพื้นที่เก็บข้อมูล การสัมภาษณ์ ผสมผสานกับแนวคิดทฤษฎีที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เพื่อสร้างความเข้าใจให้กับคนอ่านงานวิจัยนี้

5. การนำเสนอข้อมูล

ผู้วิจัยนำเสนอข้อมูลที่ได้จากการศึกษาวิจัย ในเชิงพรรณนาโดยแบ่งเนื้อหาออกเป็น 5 บท และแต่ละบทมีรายละเอียดดังนี้

บทที่ 1 บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา
วัตถุประสงค์ของการวิจัย
ขอบเขตของการวิจัย
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ
นิยามศัพท์เฉพาะ

บทที่ 2 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

แนวความคิดเกี่ยวกับการเมืองภาคพลเมือง (Civil Politics)
ทฤษฎีการระดมทรัพยากร (Resource Mobilization Theory)
ทฤษฎีกระบวนการทางการเมือง (Political Process Theory)
ทฤษฎีการสร้างกรอบวาทกรรมทางวัฒนธรรม (Cultural Framing Theory)
การเมืองภาคประชาชนในกระบวนการนโยบาย
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
กรอบแนวความคิดที่ใช้ในการวิจัย

บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย

วิธีการศึกษา
ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ
เครื่องมือการวิจัย
การเก็บรวบรวมข้อมูล
การวิเคราะห์ข้อมูล
การนำเสนอข้อมูล
ระยะเวลาการทำวิจัย

บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์

บทที่ 5 สรุปและการอภิปรายผล